

Chojnacki, Jakub

Towarzystwo Naukowe Płockie - jego osiągnięcia krajoznawcze

Notatki Płockie 25/3-104, 45-50

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

III KONGRES KRAJOZNAWCZY W PŁOCKU

W dniach 11—13 kwietnia 1980 roku obradował w Płocku III Kongres Krajoznawczy. Wzięło w nim udział 530 osób z całego kraju. Posiedzenia plenarne odbywały się w sali widowiskowej Teatru Dramatycznego im. Jerzego Szaniawskiego. W pierwszym dniu referat pt. „Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w służbie społeczeństwa” wygłosił dr Stanisław Lewandowski — prezes PTTK, sekretarz CRZZ. Problemy pracy trzech tematycznie odrębnych zespołów przedstawił mgr inż. Jacek Węgrzynowicz — sekretarz generalny PTTK, przewodniczący Komisji Krajoznawczej Zarządu Głównego Towarzystwa.

W dniu 12 kwietnia obradowały zespoły w trzech różnych miejscach. W sali Barokowej Muzeum Mazowieckiego—Zespół zajmował się rolą Krajoznawstwa w wychowaniu społeczeństwa socjalistycznego.

Referaty problemowe przedstawili: doc. dr Teofila Jarowiecka z Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie i mgr Andrzej Gordon — wiceprezes PTTK.

Na temat perspektyw rozwoju nauki w dziedzinie turystyki — mówił prof. dr Stanisław Czajka — wiceminister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Zespół II obradował w sali Towarzystwa Naukowego Płockiego. Dyskutowano nad rolą

krajoznawstwa w rozwijaniu aktywności kulturalnej. Referaty problemowe wygłosili: mgr Stanisław Dzieran — dyr. Departamentu Min. Kultury i Sztuki oraz mgr Tadeusz Rycerski — wiceprezes PTT, redaktor naczelny miesięcznika „Gościniec”. Na temat „Towarzystwo Naukowe Płockie — jego osiągnięcia krajoznawcze” mówił dr inż. Jakub Chojnacki — prezes TNP: (wystąpienie to drukujemy poniżej).

Zespół III odbył swoje obrady w sali Kajetana Morykoniego Liceum Ogólnokształcącego imienia Marszałka Stanisława Małachowskiego — Szkoły 800-letniej tradycji, przy której w 1820 roku założono Towarzystwo Naukowe Płockie. Omówiono zagadnienie krajoznawstwa, jako składnika wychowania patriotycznego młodzieży. Referaty problemowe przedstawili: mgr Bolesław Dylak — wiceminister Oświaty i Wychowania i doc. dr Krzysztof Przeclawski z Uniwersytetu Warszawskiego. Temat „Krajoznawstwo w procesie dydaktycznym szkoły” omówiła mgr Kazimiera Kawa, dyrektor Liceum im. Marszałka St. Małachowskiego.

III Kongres Krajoznawczy proklamował rok 1980 — Rokiem Kultury Turystycznej.

Z okazji Kongresu Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego wydał w nakładzie 990 egzemplarzy druk bibliofilski pod tytułem: „Kongres Krajoznawczy w Płocku”.

JAKUB CHOJNACKI

TOWARZYSTWO NAUKOWE PŁOCKIE — JEGO OSIĄGNIĘCIA KRAJOZNAWCZE

I chwila i miejsce powodują, abym w imieniu Zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego i swoim własnym, serdecznie podziękował organizatorom III Kongresu Krajoznawczego za to, iż wybrali nasze miasto, a między innymi również naszą instytucję, dla odbycia tego ważnego dla ruchu krajoznawczego spotkania. Czynień to z wielką radością.

Działalność Towarzystwa Naukowego Płockiego i tej działalności efekty, w zakresie krajoznawstwa, dadzą się wyodrębnić w trzy zasadnicze etapy:

I — lata 1820—1830

II — lata 1907—1939

III — lata po II wojnie światowej, nam współczesne z podkreśleniem, że idea i zasady zostały nie zmienione i posiadają cechy sekularne.

Nadarza się okazja, aby przypomnieć, a może

także upomnieć się, o rzecz niebagatelną, a mianowicie o stwierdzenie faktu, iż Towarzystwo Naukowe Płockie było w Polsce prekursorem regionalizmu.

Już w „Pierwszych myślach względem utworzenia Towarzystwa Naukowego przy Szkole Wojewódzkiej”, odczytanych przez ich autora — rektora Kajetana Morykoniego (1774—1830) na dorocznej uroczystości szkolnej w dniu 19 marca 1820 roku, zawarty został program pracy regionalnej, rozwiniętej w dalszym ciągu w „Ustawie Towarzystwa Naukowego przy Szkole Wojewódzkiej w Płocku”. Zatrzymajmy się chwilę nad tymi podstawowymi dokumentami, wszak dały one początek „służbie ziemi, na której się wzrosło i żyje”, a więc zasadzie fundamentalnej, którą Towarzystwo realizuje od początku swojego istnienia po dzień dzisiejszy.

12 kwietnia 1980 roku. Sala „Nowa” w zabytkowej siedzibie z XV wieku Towarzystwa Naukowego Plockiego. 150 delegatów uczestniczy w obradach Zespołu II.

W „Pierwszych myślach” Morykoni pisał:

„Aby upowszechnić i wznosić, ile możność dozwoli, oświecenie w kraju, zbiera się Towarzystwo Naukowe przy Szkole Wojewódzkiej w Plocku, mające zamiar:

„1) w pismach swoich zgromadzić wiadomości, wyjaśniające wszystkie szczegóły dziejów narodowych, jakie znaleźć można w województwie plockim, jako też opisywać wszystkie rzeczy godniejsze uwagi, mogące służyć do publicznego użytku, albo pomnażania dotychczasowej z nich korzyści, a wreszcie wystawiać potrzeby tej krainy”:

To szerokie zarysowanie programu, z natury rzeczy niezbyt konkretne, bardziej zostaje sprecyzowane przez Morykoniego w statucie Towarzystwa, gdzie w rozdziale I. „Zamiar Towarzystwa”, czytamy:

„1” Towarzystwo za główny cel staranności postanawia zebrać i opisać dokładny obraz województwa plockiego;

Wzywając przeto pomocy wszystkich obywateli zamyśla:

- a) zgromadzić wiadomości wyjaśniające pomniki dziejów narodowych, jakie w województwie i bliskiej jego okolicy znaleźć można,
- b) opisywać rzeczy godniejsze uwagi mo-

gące służyć do publicznego użytku, albo do pomnażania z nich korzyści,

c) wystawiać we wszystkich względach potrzeby województwa, dla polepszenia bytu mieszkańców”;

W punkcie 2 statutu widnieją takie oto zadania:

- „a) zaprowadzić bibliotekę publiczną i księgarnię w Plocku,
- b) podnieść niewiele dotąd znaczącą drukarnię plocką,
- c) zbierać naukowe zakłady szczególnie co do pomników historycznych albo piodów przyrodzenia”.

W punkcie 3 zamieszczono wytyczną:

„Aby udzielić owoców usiłowań Towarzystwa Plockiego, a co będzie można przybliżyć się do zamierzonego celu, Towarzystwo wedle uznanej potrzeby wchodzić może w związki z innymi utworzonymi w kraju naszym towarzystwami naukowymi”.

Przytoczone powyżej teksty posiadają jakże znamienne cechy, których oczywista wprost aktualność przebija z każdego sformułowania. W bardzo mocny sposób zaakcentowano związek działalności naukowej z życiem praktycznym, połączenie kultury ogólnonarodowej z regionalną, upowszechnienie wiedzy o społeczeństwie. Nic więc dziwnego, że doc. dr Waldemar

Towarzystwo Naukowe Płockie, sala „Nowa” — 12 kwietnia 1980 roku. Prezydium II Zespołu obradującego nt.: „Rola krajoznawstwa w rozwijaniu aktywności kulturalnej”. Od lewej: dr inż. Jakub Chojnacki — prezes TNP, dr Franciszek Midura — wicedyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Sztuki, przewodniczący Zespołu, dr Czesław Piskorski — kierownik pracowni szczecińskiej Instytutu Turystyki i mgr Zbigniew Kresek — dyrektor Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej i Narciarskiej PTTK w Krakowie.

Rolbiecki — członek TNP — w swojej pracy o Towarzystwie Naukowym napisze:

„... Tendencja ta (wiadomości wyjaśniających wszystkie szczegóły dziejów narodowych) pozwoli później płoczanom chlubić się tym, iż ich Towarzystwo Naukowe było w Polsce „prekursorem polskiego regionalizmu”.

Jak w takim razie wygląda realizacja założeń programowych? Jakże więc były jej efekty?

Otóż w dwu wyodrębniających się nurtach działalności Towarzystwa w latach 1820—1830: literackim i naukowym, temu drugiemu przypadła rola szczególna, jeśli chodzi o związki z krajoznawstwem. Na czoło prac tego okresu wysunąć należy te wszystkie publikacje, których autorem jest Wincenty Hipolit Gawarecki (1778—1852), badacz amator, górujący swym dorobkiem piśmienniczym nad ówczesnymi członkami Towarzystwa. Czyż „Wiadomość o mieście Płocku znaczniejsze historyczne zdarzenia tegoż miasta obejmująca” (Warszawa 1821) nie może być uznana za pierwszy drukowany przewodnik? Dalsze jego prace: „Pisma historyczne” (Warszawa 1824), „Opis topograficzno-historyczny ziemi Dobrzyńskiej” (Płock 1825), „Pamiętniki historyczne Łowicza” (Warszawa 1844), posiadają przecież oprócz waloru naukowego, poznawczego także wartość informacyjną, przydatną w upowszechnianiu wiedzy o regionie.

Innym efektem działalności, trudnym naprawdę do przecenienia ze względu na swoje wielostronne społeczne korzyści, była ściśle z krajoznawstwem, z badaniami naukowymi, ze zbieractwem związana praca uczniów Szkoły Wojewódzkiej. Okresy wakacyjne wykorzystywali wychowankowie Szkoły dla wędrówek krajoznawczych i opisów odwiedzanych miejscowości, sporządzania map i rysun-

ków. Z zachowanych, niestety nie tych najcenniejszych prac, wymienić można: opis wsi Zielona sporządzony przez Ignacego Kiszelnickiego z kl. III, przywieziony przez Cyprysińskiego, ucznia kl. IV, z wycieczki w sandomierskie i krakowskie, pisma na pergaminie z roku 1470, kawał czystej soli z Wieliczki, marmuru z Chęciny, rudy z Olkusza i przekazania tych okazów wraz z opisem do szkolnego muzeum, czy też ofiarowanie szkole w 1826 roku przez Wiktora Brzozowskiego z kl. VI okazów z kopalni południowej Polski wraz z opisem odwiedzanych miejscowości.

Niechaj o rozmiarze tej działalności zaświadczą zebrane przez Wacławę Nowakowską (Towarzystwo Naukowe Płockie 1820—1830—1907—1917 „Szkice i materiały”) liczby ilustrujące udział uczniów w wzbogacaniu biblioteki — do której 103 ofiarodawców złożyło 154 tomy i 4 mapy, 114 przekazało 274 okazy do muzeum a 10 sporządziło i oddało opisy wsi.

Zatrzymałem się dłużej nad tym ciekawym okresem w dziejach naszej instytucji z uwagi na jego podstawowe znaczenie dla kształtowania się przyszłych poczynań i pełnienia w tym okresie jedynej i wyłącznej roli inicjatora i realizatora krajoznawstwa w województwie płockim.

II

Kiedy w 1907 r. Towarzystwo Naukowe Płockie — jako pierwsze towarzystwo naukowe w Królestwie Polskim — wznowiło swoją działalność, organizatorzy jego nawiązali do programu i idei z lat 1820—1830. Oczywiście, że odmienne warunki wywołały i zmianę modelu, nie naruszając istotnych założeń. Szerokie i wielotematyczne badania naukowe wiązane z potrzebami regionu, z jego dziejami i przyszłością.

Zorganizowano w okresie lat 1907—1939 przede wszystkim Bibliotekę, Stację naukową w Nowogrodzie Łomżyńskim, Muzeum Przyrodnicze, rozwijano Muzeum Historyczne.

Towarzystwo w zakresie badań naukowych spełniało bardzo nowoczesnie pojętą funkcję przekazywania do kultury powszechnej tradycji kultury polskiej w postaci regionalnej.

Niemalże u progu odzyskania niepodległości regionalizm stał się świadomym, skoordynowanym i szerokim ruchem społecznym. W 1924 r. „Przegląd Współczesny” ogłosił szereg artykułów w tej sprawie, a w 1927 roku na łamach — „Ziemi” opublikowany został „Program regionalizmu polskiego”. Przedrukuję go w całości w osiem lat później płocki miesięcznik „Życie Mazowsza”. Trzeba, nie bez dużej satysfakcji, zauważyć, że „Program” ... zawierał bardzo wiele zasad i wskazań, które określały kolejne statuty Towarzystwa Naukowego Płockiego, nie mniej stał się czynnikiem dynamizującym nie tylko myśli ale i działania ludzi, stowarzyszeń i administracji państwowej.

Na I Zjeździe Regionalnym Województwa Warszawskiego w dniu 9 czerwca 1928 roku Prezes TNP dr Aleksander Maciesza wygłosił referat n.t. „Regionalizm i jego najbliższe zadania na terenie województwa warszawskiego”. Autor wyszedł ze słusznego założenia, że „Akcja regionalistyczna, pojęta jako oddziaływanie na wszystkie czynniki w terenie”, mając na uwadze pełny rozwój danego obszaru i wyzyskanie wszystkich możliwości twórczych jego mieszkańców” musi oprzeć się na znajomości terenu i czynników na nim działających”. Wywody i przemyślenia zamknął A. Maciesza w końcowych wnioskach, stanowiących wytyczne do praktycznej działalności. Warto przytoczyć niektóre z nich: a więc oprzeć się o prowadzące od wielu lat pracę regionalistyczną towarzystwa naukowo-krajoznawczego jako bazę skoordynowanej akcji (Towarzystwo Naukowe Płockie i oddziały Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego); i „w celu rozbudowania i pogłębienia umiłowania regionów i pracy w duchu regionalnym, należy otoczyć większą opieką sprawę ochrony piękna krajobrazu, zabytków przyrody i kultury, popierać wydatnie regionalną twórczość artystyczną i literacką oraz otoczyć opieką teatr regionalny”.

W wyniku I Zjazdu Regionalnego Województwa Warszawskiego powołano wnioskowany przez dr A. Macieszę Warszawski Wojewódzki Komitet Regionalny, na którego posiedzeniu w dniu 9 lipca 1928 roku Prezes Maciesza wygłosił referat n.t. „Jak organizować prace opisowe powiatów” i przyjęto „plan opisu monograficznego powiatu jako jednostki regionalnej”.

W dniu 23 czerwca 1928 roku w 18 salach Gimnazjum im. króla Władysława Jagiełły otwarto wystawę regionalną, obejmującą m. Płock oraz powiaty: płocki, płoński, gostyniń-

ski, sierpecki i rypiński. Organizacją prac kierował dr A. Maciesza. W odezwie Komitetu Organizacyjnego do społeczeństwa określono cele wystawy: „Wystawa ma na celu wyjaśnienie stanu posiadania i zobrazowanie ważniejszych przejawów życia umysłowego, społecznego i gospodarczego okręgu płockiego w czasie przeszłym i teraźniejszym. Ma ona pogłębić świadomość zbiorową co do wartości, jaką przedstawia północno-zachodnia część Mazowsza Płockiego pod względem przyrodniczym, kulturalnym i gospodarczym”. Szczegółowe zresztą sprawozdania z tej imponującej wystawy zamieściła w numerach 15 i 16 „Ziemia” z dnia 4 i 15 sierpnia 1929 r.

Nie była to pierwsza wystawa. Przed I wojną światową wspólnie z Płockim Okręgowym Towarzystwem Rolniczym organizowano wystawy rolnicze w Płocku, Lipnie i Ciechanowie.

Przemyślenia i osiągnięcia realizacyjne założeń prac regionalnych poddawane były dyskusjom na posiedzeniach naukowych Towarzystwa Naukowego Płockiego, a następnie publikowane w czasopiśmie krajowych i w oddzielnych wydawnictwach.

Na łamach „Ziemi” w numerze 11 z 1 czerwca 1928 roku ukazała się praca dr A. Macieszy p.t. „Opisy powiatów, a studia nad stosunkami województw jako jednostek terytorialnych” oraz w nr 13 z 1 lipca 1928 r. „Projekt planu opisu monograficznego powiatu jako jednostki regionalnej” (z mapą pow. płockiego).

W dniach 12 i 13 lipca 1929 roku odbywał się w Poznaniu, gdzie zorganizowano również Powszechną Wystawę Krajową, Pierwszy Ogólnopolski Kongres Krajoznawczy. W jego pracach udział Towarzystwa Naukowego Płockiego był znaczący. W protokole tego, dla ruchu regionalnego wielkiego zdarzenia czytamy: „...Do stołu prezydiального powołano na przewodniczącego obrad Kongresu dr Aleksandra Macieszę, Prezesa Płockiego Towarzystwa Naukowego” ... oraz o wygłoszeniu w dniu 13 lipca 1929 r. w ramach posiedzenia Sekcji III — zajmującej się krajoznawstwem w życiu państwowym i społecznym, referatu n.t. „Plan i organizacja badań regionalnych na terenie samorządu administracyjnego i gospodarczego oraz podjęcie sprawy pierwiastków w krajoznawstwie: uczuciowego, umysłowego i bojowego, spraw muzealnych i monografii krajoznawczych w dyskusjach Sekcji I zajmującej się „Krajoznawstwem jako ruchem zawodowym” pod przewodnictwem dr Bolesława Olszewicza („Ziemia” nr 19 z 1 października 1929 r.).

Trudno powstrzymać się od zacytowania uwagi, zamieszczonej w „Ziemi” nr 15 i 16 z 1 i 15 sierpnia 1929 r. w artykule p.t. „Impresje Kongresowe” pióra Aleksandra Janowskiego: „Po burzy oklasków rozentuzjuszowanego audytorium Prezes Zebrania tak zawsze lubiany i zasłużony dr Aleksander

Maciesza, Prezes Płockiego Towarzystwa Naukowego zamyka plenarne zebranie wstępne”.

Niezawodnie okres lat 1907—1939 stanowił pogłębianą i rozszerzoną koncepcję działalności Towarzystwa z 1820 r., z tą różnicą, iż został w nowych warunkach zsynchronizowany z pracami innych miejscowych i ogólnopolskich organizacji. Podjęto wydanie pierwszych „Przewodników po Płocku” autorstwa Marii Macieszyny i Aleksandra Macieszy. Niezależnie od tego dr Maciesza ogłosił szereg prac z krajoznawstwem związanych, jak: „Zasady organizacji muzeów krajoznawczych, a Muzeum Ziemi Płockiej w szczególności” (1912) czy „Fizjografia Ziemi Dobrzyńskiej” (1908) lub „Małowski Płockie jako odrębny region geograficzny” (1927).

Zorganizowanie muzeów: historycznego i przyrodniczego, ważnych z punktu widzenia krajoznawczego i turystycznego instytucji, zmieniło kierunek działania Towarzystwa. Inspirację ruchu krajoznawczego i turystycznego przejęło Towarzystwo Krajoznawcze, organizując własny ośrodek informacji (zbudowano na pl. Narutowicza specjalny kiosk), szkoły przejęły, zresztą z powodzeniem, sprawę upowszechniania krajoznawstwa wśród młodzieży, z której rekrutowała się świetna kadra przewodników w latach przed II wojną światową.

III

Niemalże dziesięcioletni okres po wyzwoleniu kraju w 1945 r. był trudny w życiu naszej instytucji. Pozbawione prawie całkowicie środków Towarzystwo borykało się z zabezpieczeniem Biblioteki im. Zielińskich, na szczęście ocalałej, która pierwsza udostępniła swoje zbiory młodzieży i mieszkańcom miasta. Centralistyczne tendencje groziły nawet przeniesieniem zbiorów do miasta uniwersyteckiego; Państwo przejęło nasze Muzeum „w zarząd i użytkowanie”. Mimo tych trudności, dzięki pomocy Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, przystąpiono do szerszej działalności, organizując przede wszystkim warsztaty pracy naukowej — Bibliotekę; otwarto pracownię naukową, wskrzeszono sekcje, podjęto akcję odczytową i wystawową. Impulsem dla rozszerzenia prac naukowych stały się przygotowania do obchodów 1000-lecia Państwa i X wieków Płocka. Podjęto znowu realizację programu badań regionalnych, tak owocnie prowadzonych w okresach poprzednich. Powołano do życia kwartalnik „Notatki Płockie”, którego pierwszy numer ukazał się 22 lipca 1956 r. a w 1957 r. wydano pierwszą publikację książkową p.t. „Towarzystwo Naukowe Płockie 1820—1830—1907—1956 Szkice i Materiały”. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ukazały się niezwykle cenne pozycje: „Płock w liczbach Jakuba Chojnackiego (5 wydań), „Sztuka Płocka” Kazimierza Askanasa, trzy wydania popularnej publikacji „X wieków

Płocka” i trzy kolejne wydania (1970, 1975 i 1978) przewodnika turystycznego „Płock — Przewodnik”, którego autorem jest prezes płockiego PTTK — adw. Tadeusz Kowalewski. Nakłady pojedynczych edycji tej publikacji były największe (20.000 egz.) w dziejach wydawniczych Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Nie posiadając Muzeum Towarzystwo Naukowe Płockie, w trosce o ratowanie zabytków w mieście, podjęło szeroką akcję ochrony zabytków, przywracania im pierwotnego stanu, zabezpieczenia przed ruiną. Przede wszystkim za pomocą tablic specjalnie przez plastyków wykonanych z miedzianych blach, oznakowano płockie zabytki, podając niezbędną dla turysty informację.

Dzięki zabiegom Prezesa TNP odrestaurowano radziwiłłowską kamienicę „Pod Trąbami”, lokalizując tam kawiarnię, a w zabytkowym spichrzu nad Wisłą również kawiarnię „Słoneczko”.

Przede wszystkim odrestaurowano własną siedzibę, a więc XV-wieczny budynek przy pl. Narutowicza 8 i dom „Pod Opatrznością”. Zabytkowa Biblioteka otrzymała nowoczesne i o pięknym wystroju wnętrze. Z dnia na dzień zmieniają się wnętrza siedziby TNP (odrestaurowany renesansowy z XVI w. sufit).

Siedziba Towarzystwa — w której obradujemy — z racji pieczołowicie chronionej substancji zabytkowej, stanowi sama cenny obiekt, odwiedzany przez liczne grupy krajowe i zagraniczne.

Organiczne związki z płockim Oddziałem PTTK pomnażane są z każdym rokiem. Nie tylko wydawnictwa, będące nieodzownym instrumentem krajoznawczym, są tego ewidentnym wykładnikiem, ale współdziałal w kształceniu przewodników, podejmowanie wspólnych akcji w zakresie przedsięwzięć remontowo-modernizacyjnych i propagowaniu miasta oraz jego uroków krajoznawczych. W Towarzystwie właśnie opracowano zagadnienia „Gostyńskiego Parku Krajoznawczego” artykuł opublikowany w „Notatkach Płockich” Nr 1, 1978). Towarzystwo organizuje wycieczki naukowe w różne regiony kraju.

Niezależnie od wielostronnych działań, członkowie Towarzystwa współuczestniczą w pracach organów instytucji krajoznawczych i turystycznych w kraju.

Kontynuując w systematyczny sposób realizację programu regionalizmu Towarzystwo zmanifestowało swój udział, w następnym II Kongresie Krajoznawczym, który przybrał miano Ogólnopolskiej Narady Krajoznawczej. Odbyła się ona w Gdańsku w dniach 17 i 18 maja 1970 r. Tamże na sesji plenarnej w pierwszym dniu obrad, Prezes TNP w swoim wystąpieniu podjął kapitalny problem, o podstawowym praktycznym znaczeniu dla krajoznawstwa, dla rozwoju turystyki, jakim jest baza żywieniowa. Między innymi powiedział: „...Szanujemy historię i tradycję, szcycimy

się spuścizną i dorobkiem przeszłych pokoleń, ale najważniejsza jest współczesność... Tak zabytki kultury jak wielkie budowle socjalizmu stają się magnesem dla turystów z całej Polski... W drodze wykwaterowania lokatorów z pomieszczeń odpowiednio nadających się i ich adaptacji na zakłady gastronomiczne, można uzyskać szybki przyrost stałych miejsc konsumpcyjnych. Moim zdaniem zaczynać należy od obiektów zabytkowych, które często służą celom mieszkalnym, biurowym, a nawet magazynowym. Tak działając uzyskujemy: 1) szybkość w osiąganiu efektów, 2) ekonomiczne działania, 3) dobre lokalizacje, 4) konserwację i przystosowanie zabytków architektury do roli współczesności" („Notatki Płockie” nr 3/57 z 1970 r.). Czyż problem nie jest nadal aktualny?

- Ten niepełny z natury rzeczy przegląd osiągnięć krajoznawczych TNP wskazuje na:
- 1) skuteczność zasad programu regionalizmu zarysowanego już w pierwszym Statucie TNP,
  - 2) stałe pomnażanie jego treści w zależności od konkretnego społecznego, możliwości i warunków cywilizacyjno-kulturowych,
  - 3) efektywność społeczno-kulturową podejmowanych działań,
  - 4) pełną koincydencję celów w ramach zróżnicowanych ról społecznych poszczególnych organizacji (TNP — ruch naukowy, PTTK — usługowy).

Stało się to wszystko za sprawą wiecznie młodzieńczego wdzięku idei krajoznawstwa, która nie tylko wiąże ludzki wzrok i pamięć, ale także serca i ludzkie myślenie.

Rezolucja Kongresu Krajoznawczego

obradującego w Płocku

w dniach 11–13 kwietnia 1980 roku

1. My krajoznawcy i działacze turystyczni, członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, zebrani na Kongresie Krajoznawczym odbywającym się w Płocku, mieście, w którym historia polskości spleta się z nowoczesnością wielkiej techniki, miasteczko leżącym nad Wisłą, której program zagospodarowania wybiega w daleką przyszłość — wypowiadamy się w sprawie Krajoznawczego Programu Turystyki na dekadę lat osiemdziesiątych.

2. Trzeci Kongres, a drugi z kolei w Polsce Ludowej, zbiega się z trzydziestą piątą rocznicą wyzwolenia ziem polskich i powstania niepodległego państwa ludu pracującego. Odbywa się on w roku obrad VIII Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, którego uchwały stały się programem całego narodu.

3. Pomni tradycji pokoleń i wierni idei socjalizmu, która niesie postęp, chcemy tak kształtować polską turystykę poprzez krajoznawstwo, aby służyła ona rozwijaniu uczuć patriotycznych, umacnianiu moralno-politycznej jedności narodu i wychowaniu młodzieży.

Chcemy, aby turystyka przeniknięta krajoznawstwem przyniosła ludziom wypoczynek po pracy oraz była okazją do poznawania piękna i dorobku kraju oraz zamieszkujących go ludzi.

Chcemy, aby turystyka, ta umiłowana dziedzina naszej działalności, uczyła ludzi współzycia, ułatwiała wzajemne poznawanie swego

życia i zwyczajów, podnosiła rangę rzetelnej służby i pracy dla Polski, kształtowała obywatelskie postawy współgospodarzy naszego ojczystego kraju odpowiedzialnych za jego dzień dzisiejszy i przyszłość.

4. Współczesne krajoznawstwo wykształciło się jako przewodnia myśl programowa i jako podstawa intelektualna turystyki z racji swych ideowych i patriotycznych treści. Jest czynnikiem budowy jedności moralno-politycznej społeczeństwa i kształtowania współczesnego patriotyzmu.

5. Krajoznawstwo, rozumiane szeroko jako idea i jako działalność, jest źródłem pogłębionej wiedzy o kraju, ukazuje związki przyczynowe faktów i zjawisk oraz ich tło polityczno-ekonomiczne. Na tej podstawie rozwija aktywne postawy w służbie społecznej i pracy dla kraju, sprzyja procesowi budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego.

6. Krajoznawstwo wiąże turystykę z kulturą narodową. Wskutek tego turystyka staje się coraz ważniejszym ogniwem polityki kulturalnej i wychowawczej ludowego państwa. Z uprawiania turystyki wydobywa te wartości, które podnoszą ogólny poziom kultury, uczy dbałości o pomniki przeszłości narodu oraz szacunku dla twórczej pracy ludzkiej.

7. Krajoznawstwo powoduje, że turystyka staje się ważnym instrumentem wychowania młodego pokolenia dla idei pracy i obrony Ojczyzny, wzbogaca bowiem rolę, jaką pełni